

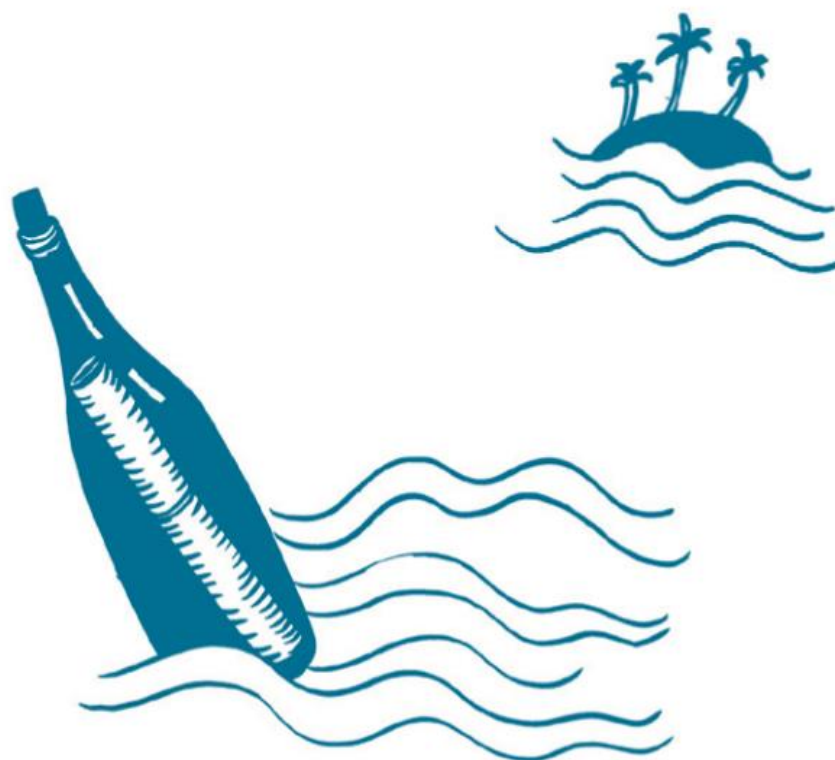

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Praha – pól růstu ČR

Dopis v láhvi

1

**Metodická podpora v projektu
Školní čtenářský klub: inkluzivní prostředí
pro rozvoj čtenářské a jazykové gramotnosti**

TEXT:

Ready Kirken Krasohled

Dopis v lahvi

**Houpá se a naklání
opuštěná loďka bezejmenná
doufá,**

**že ji zachrání
duše čistá, duše vyvolená**

**Možná spasíš můj svět
když ji vylovíš zpět a budeš čist
možná pochopíš hned
z těch nesmyslných vět,
co chtěl jsem říct**

**Dlouhá, nekonečná
Samotná v moři ztracená**

**hloupá a tak zbytečná
slova má, zapomenutá**

Možná spasíš můj svět.....

MÉ KOMENTÁŘE:

*Jako malá jsem krasohled rozbila, abych
vytáhla to kouzlo, které čaruje tak
nádherné obrazce. To zklamání!!!!*

*Lod' beze jména je jako zahrada bez
květin*

*Líbí se mi metafora láhve a lod'ky
i jak je doufání přesunuto na láhev.*

*Jak se znám, mou láhev by vylovil
bezdomovec a vrátil ji do obchodu.*

Na koho myslí, kdo ho má spasit?

*Tady text pokulhává, snad je to tou
vypitou láhví.*

*K nekonečnosti - Láska je prsten a prsten
nemá konec (skandinávská moudrost)*

*I když je řeč o moři, vybavil se mi hlas
volajícího na poušti.¹*

¹ Fotografie Převzato z
<http://fotoalba.cz/fotky/23943627>

Milé kolegyně, manažerky pražských školních čtenářských klubů,

nechte se také unést vlnami, ne tedy vlnami moře nebo oceánu, ale vlnami fantazie. Představte si, že je právě 31. 12. a vy jste na silvestrovské procházce u Vltavy, je jedno, jestli je za vámi kulisa Kampy, Sovových mlýnů nebo Holešovického přístavu. Důležité je, že na vás z tmavé říční vody vykukuje hrdlo starodávně vypadající láhve! Ne, to vaše oči neklamou odlesky studeného slunce poskakující z jedné vltavské vlnky na druhou, v té láhvi opravdu je něco smotaného. Svitek zažloutlého papíru, snad dokonce převázaný šňůrkou, jejíž barvu se neodvažujete určit. Láhev se houpá, zdá se, jako by se přibližovala a zároveň vzdalovala.

A potom zafouká, štiplavý mrazivý vítr vám poštípe tváře, přivřete oči, které už takhle slzí.

Rychle je ale otevřete. Láhev! Sakra! Kde je? Kam zmizela? Pročesáváte hladinu a po chvíli marného pátrání zklamaně sklopíte oči ke svým nohám.

A tu ji uvidíte. Klidně se otáčí přímo u špiček vašich zimních bot, malinko se uklání na pozdrav, pohupuje se, natahuje hrdélko – tak pospěš, vytáhni mě. Stačí se sklonit, natáhnout ruku a

...

Co se podle vás stalo?

Zkuste navázat a pokračovat.

Podají se vám opravdu láhev z ledové vody vytáhnout?

Už jste někdy něco v zimě z vody lovily? Jak se jde domů s vodou v botách?

Copak asi v láhvi bylo původně? Možná po tekutině zůstala troška vůně. Moje představa nevoní po námořnickém rumu, ale po babiččině šťávě z lesních malin...

Co v sobě skrývá váš nezvyklý vltavský úlovek?

Chcete to, co skrývá, vyndat?

Jak je láhev uzavřená? Půjde Vám otevřít? Vydržíte počkat s otvíráním až domů nebo se

do toho musíte pustit hned, přestože vás zebou ruce?

Jaký je to pocit? Už jste podobný zažily?

Kde se asi láhev ve Vltavě vzala?

Kdo ji mohl do vody hodit? Zkuste si ho představit. Připomíná vám někoho, koho znáte?

Víte samy velmi dobře, že každá odpověď na toto předvídání je správná ve své

jedinečnosti.

Pokud jste přistoupily na hru a zkusily v duchu odpovídat na otázky, zažily jste si zlomeček z pestré palety činností, které ve svých klubech děláte nad texty z knížek.

Co by stálo v mém vzkazu určeném Vám?

Přání do nového kalendářního roku 2017.

Zítřek je první

zatím nepopsaný list

tří set šedesáti pěti stránkové knihy...

Vyberte si dobře ořezanou tužku správné měkkosti (nebo tvrdosti)

a pište!

Přeji klid a pohodu ke psaní, hodně inspirace, krásných dobrodružství a šťastných konců! Vám příjemnou a ničím nerušenou tvorbu a Vaším blízkým krásnou četbu Vaší knihy.

Proč právě Dopis v láhvi?

V úvodním setkání na konci léta loňského roku jsme přirovnaly naši společnou práci ve školních čtenářských klubech k plavbě...

Pojďme u tohoto přirovnání zůstat. V dopisech v láhvi, metodické podpoře pro práci v klubech, najdete doporučení, příklady aktivit a odkazy na využitelné knihy a webové stránky. Budu Vás prosit o **připomínky, reakce a o sdílení zkušeností** načerpaných při klubové práci.

Coby novopečené lodní kapitánky jste neměly pro začátek ideální podmínky. O to větší **poděkování vám chci vyjádřit**. Protože přes všechny počáteční obtíže flotila čítající třináct klubových lodí úspěšně vyplula z přístavů na širé moře, s loděmi zatím skromně vybavenými, ale s mezinárodními posádkami na palubách. A pak jste se pustily do seznamování se s posádkou a společně také do zařizování a zkrášlování svých korábů. Jak se Vám dařilo, si navzájem povíte na **nadcházejících meziklubových setkáních**. Věřily byste tomu, že na lodní palubě se najde místo i pro nádherný vzrostlý strom? Samozřejmě knížkový. Jak se takový strom pěstuje, se dozvíte na meziklubovém setkání od kolegyně z klubu v ZŠ Angel.

Naši poštovní racci, milé obětavé kolegyně mi odpustí toto podobenství, na Vaše lodě pak neúnavně doručovali vše potřebné, koberci počínaje, přes křesla, zápisníky, dlouho očekávané knihy a také knihovničky, aby bylo kam krásné novotou vonící knihy umístit, až po motivační předměty. **Vaše kluby jsou nyní vybavené a můžete se plně soustředit na práci s dětmi.**

Dovolte připomenout naší důležitou projektovou zásadou: knihovny jsou umístěny v klubové místnosti a knihy jsou klubovým dětem volně přístupné. Ideální je, pokud jsou **klubové knihy a vybavení dostupné i neklubovým ostatním učitelům a dětem**. Máme zkušenost, že na přítomnost knih si děti velice dobře zvykají, knihy se neztrácejí, ani nedochází k jejich poškozování. A je samozřejmě ideální, když z klubových výhod čerpá i zbytek školy a vytváří si své vlastní čtenářsky podnětné prostředí.

Vítáme, když jsou klubové prostory navštěvovány celými třídami.

Je pochopitelně nutné seznámit děti s pravidly fungování klubu a klubové knihovny. Podle zpráv Vašich regionálních metodiček jste se práci s pravidly věnovaly – spolu

s dětmi jste sepsaly pravidla chování v klubu a pravidla při doporučování si knížek i při dílnách čtení.

Na meziklubovém setkání si popovídáme o tom, jakým způsobem si evidujete vypůjčené knihy, co se vám osvědčilo nebo neosvědčilo. Na ukázkou představujeme, jak např. mohou pravidla vypadat.

Evidence dočtených knih

Prosíme také o **sdílení zkušenosti s dočítáním knih**. Pro mnohé děti je velmi obtížná volba knihy, která je osloví a kterou s chutí a zájmem opravdu dočtou až do konce.

V knihovně se často setkávám s tím, že děti přicházejí s prosbou o půjčení knihy, upřesněním však není, že to má být kniha dobrodružná, ilustrovaná, o dětech nebo zvířatech, ale že *má být krátká*. Neptají se, o čem kniha je, ale kolik má stran. Hodnotu knihy určuje počet stran maximálně v tiskárně. Je naším úkolem pomoci dětem vybrat zajímavou a přiměřeně náročnou knihu, kterou budou schopné přečíst celou.

Pobavme se o tom, jak povedeme evidenci dočtených knih.

Nejjednodušším řešením je přidat si v již existující evidenci výpůjček knížek z klubové knihovny kolonku, do které zaznamenáme, že vrácená kniha byla dočtena. Děti těší, když si mohou svůj úspěch zaznamenat samy, ať už nějakým symbolem, použitím tiskátka nebo podpisem. Z takto jednoduché evidenci snadno získáme údaj, **kolik knih bylo v klubech přečteno**, což je pro nás důležitá informace.

Pro inspiraci uvedu příklad z klubu v ZŠ Bronzová, ve kterém jsem o evidenci mluvila s kolegyní Pavlínou. Ta neváhala věnovat čas přepsání sešitu výpůjček knih a zavedla nový způsob. Pro každého čtenáře zavedla jeho vlastní stránku a nyní má jasný přehled o každém čtenáři.

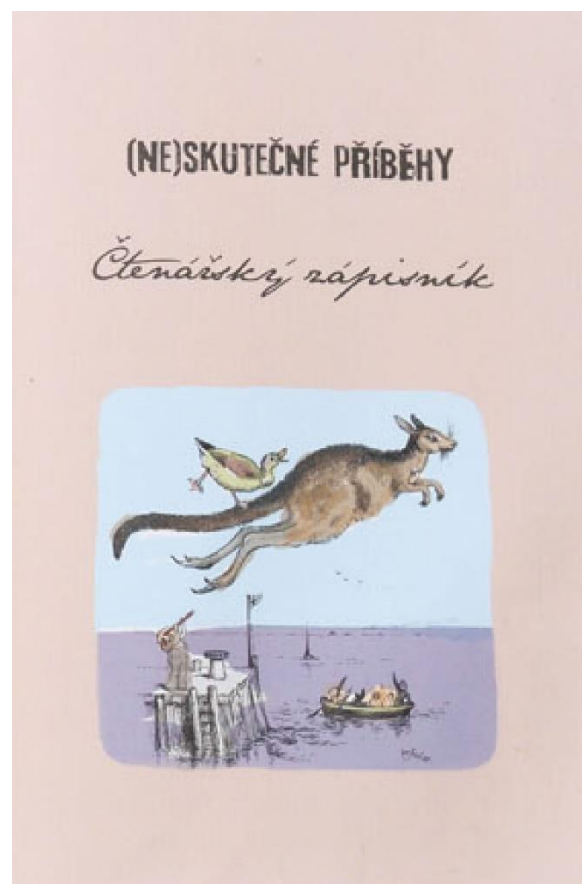
Čtenářský zápisník (NE)SKUTEČNÉ PŘÍBĚHY

Budete-li chtít naučit děti dělat si přehled o svých přečtených knihách, můžete jim doporučit Čtenářský zápisník (NE)SKUTEČNÉ PŘÍBĚHY, který jste již také do klubů dostaly.

Na poslední dvoustránce najdete nadpisy „**Knihy, které si chci přečíst**“ a „**Knihy, které jsem přečetl(a)**“.

Autorkou Zápisníku je spoluzakladatelka českých čtenářských klubů, jejich odborná garantka a metodička Irena Poláková, která Vás provede setkáním v sobotu 18. února.

Zápisníky šla čtenářským klubům přesně na míru a používala přitom kvalitní nitě zn. Kritické myšlení. Zápisník pro 1. stupeň je doplněn básní Edwarda Leara „Kachna a klokan“ s ilustracemi Wiliama Fostera.

Tento promyšleně sestavený Zápisník **může mít v našich klubech široké využití:**

Klubovní čtenáři si do něj mohou při dílně čtení zapsat a zakreslit své poznámky z četby a vlastní komentáře. Do formuláře na podvojný deník si čtenáři průběžně vypisují z knihy do jednoho sloupce doslovné citace: úryvek, slovo, větu, odstavec, které je zaujaly, a do druhého sloupce své komentáře k nim - své názory, myšlenky.

V Zápisníku najdete formulář i na tzv. trojitý deník, ve kterém je prostor i pro komentář někoho dalšího, v klubovém prostředí - Váš nebo jiného klubového čtenáře, rodiče dětí, jejich kamarádů.

V zápisníku jsou i volné stránky, které můžete využít právě v případě, že žáci některou z knih přečtou celou, případně k ilustraci či vlastnímu psaní inspirovaného knihou.

Nebojte se při práci s malými dětmi využívat metodu podvojný deník. Komentáře mohou být krátké, lze i kreslit.

Pokud si metodu chcete připomenout, čtete další odstavec. Pokud ji používáte, klidně přeskočte. Je převzatý z brožury **Vzhůru na palubu**, jež je součástí Vašeho klubového majetku, a který zde připomínám jako cenný zdroj inspirace.

Podvojný deník

Podvojný deník dává zábavným způsobem prostor reagovat jen na to, co čtenáře v četbě zaujme.

Základem metody je čistá stránka rozdělená uprostřed svislou čarou.

Vyzvěte děti, aby na levou stranu vypsaly doslova z textu nějakou pasáž či obraz, který na ně silně zapůsobil.

Například jim připomněl nějaký zážitek nebo je pro ně z nějakého důvodu záhadný, či s nějakou pasáží nesouhlasí nebo je zaujal autorův styl či technika....

Napravo od čáry si zaznamenají souvislým textem komentář ke zvolené pasáži:

Co je přimělo zaznamenat si právě ji?

Co jim připomněla?

Jakou/é otázku/y v nich vyvolala?

Výpisky si dělají hned při prvním čtení textu.

Následně můžete postupně procházet text a vyzvat děti, aby doslovně přečetly své zápisy z podvojného deníku.

Na komentáře navazujte a ptejte se ostatních, zda i oni si pasáže všimli a jaké k tomu mají poznámky.

Doporučuji, abyste si nejprve metodu několikrát vyzkoušeli na nějakém textu sami. Při prvním zadání dětem modelujte, jak má práce vypadat. Předved'te na příkladech, jak byste pracovali, zkuste několik variací. Poté pracujte společně, vy krokujte činnost, děti budou plnit zadání.

Podvojný deník si mohou děti vést i samostatně doma při četbě knihy.

Já jsem si podvojný deník částečně vyzkoušela na úvodním textu. Můžete si znalost metody ověřit třeba tím, že najdete, co jsem neudělala podle popisu, v čem jsem se odchýlila. Nebo si můžete zkusit okomentovat text podle svého. Osobně podvojný deník hodně využívám, při své vlastní četbě i při práci s mladými čtenáři. Jde o metodu jednoduchou, přirozenou a obohacující.

Nyní se ale vraťme k vybavení našich klubů. V souvislosti s ním připomínám dvě pomůcky, které jste si odnášely již z úvodního setkání. A slovo pomůcky nevolím náhodně. Věříme, že Vám při práci opravdu mohou pomáhat.

Jde o dva zalaminované listy, které jste měly v klubové místnosti umístit na viditelném místě.

První z nich je nazván **Náš čtenářský klub** a je věnován dětem. Druhý se jmenuje **Kam chceme doplout? Co chceme děti naučit?** Jsou v něm shrnuty cíle manažerek čtenářských klubů.

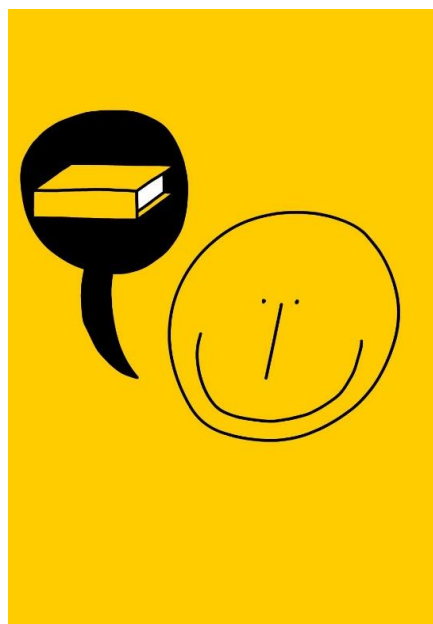
Jejich text není dlouhý, ale obsahově je velmi důležitý. Abyste měly jejich znění k dispozici ve svém počítači, můžete si je stáhnout z následujících odkazů.

Náš čtenářský klub

http://ctenarskekluby.cz/wp-content/uploads/2014/05/cile_deti2.pdf

Kam chceme doplout? Co chceme děti naučit?

<http://ctenarskekluby.cz/wp-content/uploads/2014/05/cile2.pdf>

Abychom naplnily během naší plavby cíle, které jsou zde pojmenovány, musíme opravdu dobře zvažovat **cíle pro sebe i pro děti na každé klubové setkání.**

Ze zkušenosti vím, že pro většinu lidí je právě stanovení cíle nejtěžší.

Probírejte je spolu se svou klubovou kolegyní před přípravou lekcí a dílen.

Nebojte se radit se svými regionálními metodičkami, které mají s plánováním bohaté zkušenosti.

Cílem není téma, kterým se budete zabývat během dílny čtení nebo čtenářské lekce.

Téma je pouze prostředkem, obměnitelnou pomůckou.

Cílem je získání, pěstování a prohlubování některé dovednosti, např. předvídání, shrnování, vyhledávání informací...

Vždy je lepší zvolit si jeden drobný cíl, který je reálně zvládnutelný. Při reflexi setkání budete zažívat radost, že jste cíl naplnily.

Stanovím-li si více těžkých cílů, můžeme naše setkání poznamenat svou nervozitou pramenící z pocitu, že nestihnu všechno, co jsem si předsevzala, že selhávám.

V důsledku toho mohu pospíchat, budu děti při činnostech popohánět, nebudu jim naslouchat, a mohu setkání ochudit o zajímavé okamžiky. Řiďme se tím, že v oblasti plánování je méně někdy (a velmi často) více.

Nebojte se zaměřovat své cíle na oblasti, ve kterých se tolik nedaří. Vždyť právě tam je potřeba cílit. Jaký smysl by mělo celý rok dělat to, co nám už jde?

Při naplňování cílů nám pomáhá pravidelné schéma klubové schůzky, které již máte zažité. Máme dvě hlavní možnosti:

- Máme chuť pracovat s krásnou knihou, která nás oslovila a chceme s ní seznámit čtenáře v klubu. Vycházíme z textu, plánujeme od něj – **podle textu** (uměleckých prvků a smyslu) **plánujeme cíl.**
- Z předchozí práce vyplynula potřeba věnovat se rozvoji některé dovednosti, nebo chceme vyzkoušet některou metodu. Vycházíme z cíle – plánujeme od něj – **cíl určuje, jaký text nebo prvky z textu použiji.**

V obou případech nám pomáhá zamyšlení se nad textem jakožto materiálem pro naplnění cílů, tedy zpracování toho, co můžeme nazývat didaktickým potenciálem textu.

Didaktický potenciál textu.

Jde o uchopení textu z úhlu pohledu naší budoucí práce s ním. Při jeho zpracování se snažíme rozpoznat jeho sílu a možnosti. Hledáme, čím může konkrétně pomoci rozvoji čtenářství a čtenářských dovedností u konkrétních žáků. Všímáme si obsahu a formy, tématu a uměleckého záměru, volby slov, kompozice.

Na výběr prvků textu, které lze využít, mají vliv:

- čtenářská úroveň čtenářů, jejich zájmy a postoje,
- estetická nebo informativní hodnota textu,
- náš vlastní čtenářský prožitek - děti si velmi dobře všímají, že jejich průvodce textu rozumí, prožívá ho, líbí se mu, uznává některou jeho hodnotu.

Čeho si je třeba všímat?

Za hlavní složky didaktického potenciálu pokládám smysl textu a autorský záměr, vztah mezi čtenářem a textem, žánr a způsob autorova podání, formu, jazykové a umělecké prostředky.

Jaké je poselství textu? Čím čtenáře obohatí, čím je pro ně cenný?

Jaký je hlavní poznatek, jaká je velká, nosná myšlenka textu?

O jaké pojmy a souvislosti v textu jde?

Jak souvisí obsah s životem čtenáře? Co mu může připomenout?

Je pro něho obsah důvěryhodný?

Je obsah přiměřený osobní i znalostní vyspělosti a úrovni čtenáře? Není příliš složitý?

Není příliš jednoduchý? Domnívám se, že pro rozvoj je vždy lepší určitý přiměřený přesah.

Kde jsou klíčová místa pro porozumění a pochopení textu?

Jsou tam matoucí místa?

Má text možnost rozvíjet jazykové dovednosti čtenářů?

Anotace

Vodítkem pro vyhledávání vhodných textů mohou být anotace, které najdete například na internetových stránkách knihkupectví. Anotace řady dětských knih si můžete pročíst i na webu čtenářských klubů: <http://ctenarskekluby.cz/mas-co-cist/anotace-knih/>

Jednu podrobnější anotaci mající na paměti didaktický potenciál Vám přináší následující stránky. Knihu máte ve své klubové knihovně a opravdu stojí za přečtení.

Danny Wattin: Kluk na větvi

Kluk na větvi je humoristická kniha s vážnou tématikou švédského autora Dannyho Wattina (*1973).

Originál *Pojken i trädkojan* (Chlapec ze stromového domu) vyšel v roce 2013. Kniha má 169 stran.

Do češtiny ji přeložila Hana Matochová. Humor knihy podtrhla už zdařilým překladem názvu. Na větvi budou místy i čtenáři, protože humorná nadsázka knihy místy přechází do ztřeštěnosti. Kromě ilustrace od mladého výtvarníka Nikkarina na přední straně obálky, kterou ocenil na svých stránkách i na facebooku sám autor, kniha neobsahuje obrázky.

Klíčová slova:

Sirotek, les, veverka, skládka, šplhání, velká přání, šikana, strach, knihy, čtení, školní docházka, vzdělání, výchova, rodiče, přátelství, podivín, kamarádi, podvod, krádež, milostný dopis, demonstrace, dětská práva, protestní hesla, páka, vydírání, úředníci, projekt.

Kniha je vhodná zejména pro rozečítající se i samostatně čtoucí čtenáře, anotace knihkupectví ji řadí do kategorie pro čtenáře od 9 let do 12 let. Lze ji ale pokládat za knihu rodinnou, protože osloví i dospělé. Je vhodná pro chlapce i pro děvčata. Je ideální pro

četbu ve čtenářských klubech nebo doma s rodiči, děti nemusejí při samostatné četbě v knize rozumět všem výrazům. Otevírá tak možnost přirozeně se slovy pracovat.

Kniha se skládá z 21 výstižně pojmenovaných kapitol, na které navazuje epilog, a je doplněna pojednáním o průběhu jejího projektového vzniku - vznikla během autorovy půlroční projektové spolupráce se školní třídou devítiletých dětí - a stručným medailonkem autora.

Je velmi čtivá, má spád a čtenář si může jednotlivé scény přímo představovat. Autor postavy charakterizoval nejen jejich chováním, ale i vhodným používáním rozdílné slovní zásoby a spisovných či hovorových tvarů slov v přímé řeči. Nebál se vytvářet i nová slovní spojení (např. blbuvzdorný plán).

S knihou lze pracovat jako s knihou humoristickou, ale také jako s knihou, která se věnuje velmi vážným otázkám.

Humor do příběhu vnáší zejména postava dospělého podivína Moldvissona, jehož proslovy pobaví i dospělé čtenáře. Zábavné jsou i kapitoly, ve kterých děti vymýšlejí hesla na obranu dětských práv a nacvičují jejich skandování na demonstraci. Autorovi se podařilo skloubit humor s velmi závažnými tématy osobními i společenskými. Okrajově se dotýká tématu ztráty rodičů. To je důležité vzít v potaz, pokud by toto téma mohlo aktuálně být pro některého čtenáře citlivé.

Zásadně a pro dětského čtenáře přijatelným způsobem se v příběhu otevírá téma šikany, se kterou se do jisté míry mohou setkat i ve svém životě.

V knize není nouze o dějové zvraty a napětí.

Příběh vypráví o jedenáctiletém Johanovi, který žije sám v lese za městem. Utekl totiž z dětského domova, kam byl umístěn, když při havárii ztratil rodinu. Umí se o sebe postarat, živí se tím, co vyhazují obchodní domy, a vše potřebné nachází na skládce. Je velmi šikovný a pracovitý. Velmi ale obdivuje knihy a jeho největším přáním je naučit se číst. Jeho sen se splní, když se při útěku před trojicí šestáků setká s Molvidssonem, který přestože nesnáší děti a nevyzná se v mezilidských vztazích, miluje, stejně jako Johan, knihy a má srdce na pravém místě. Dopustí se podvodu - Johana jako svého syna přihlásí do místní školy. Zamiluje se do paní ředitelky a krkolomně se snaží získat její srdce. Johan se seznamuje se školou a jejími pravidly, ale hlavně s dětmi. Noví spolužáci ho postupně

začínají uznávat, najde kamarádku ve spolužačce Freje, před kterou tají pravdu o tom, jak žije... Freje je podezřelé Johanovo chování a tajně ho sleduje. Uvidí ho brát věci z kontejneru Červeného kříže. Pokládá ho za zloděje a lháře, a ona i ostatní kamarádi se s ním přestávají bavit. Johana sleduje i Prokůpek, kterému to nařídili šestáci, kteří šikanují všechny mladší děti. Johana, který je zesměšnil, přímo nenávidí a chtějí se mu pomstít. Aby ho nalákali a mohli ho zbít, chytí jeho ochočenou veverku a vyzvou ho, ať za nimi přijde, chce-li ji zachránit. Situace je velmi vážná. Zažijeme strach o veverku i o Johana. Ten nakonec nezůstane v těžké chvíli opuštěný. Freja zjistí pravdu a spolu s dětmi mu pomůže.

Šikaně byla vystavena i škola. Otcové hrubiánů ze 6. třídy pracují na školském odboru a chtějí dosáhnout vyloučení Johana ze školy nebo sesazení paní ředitelky. Přichází příležitost pro sečtělého Moldvissona. Usvědčí úředníky z podvodů a krádeží a donutí je k zápasu v páce s drobnou paní ředitelkou. Vyhraje nepoctivost a neslušnost, protože je silnější? I dáma z ředitelny školy má své tajemství a překvapí nejen nečestné úředníky, ale i čtenáře².

Příští Dopis v láhvi přinese čtenářskou lekci vycházející z této knihy.

Za projektový tým Vám mnoho příjemných chvil při práci ve čtenářských klubech přeje a na Vaše reakce na Dopis v láhvi č. 1 se těší

Katka Bártová, odborná garantka projektu

katerina.bartova@novaskolaops.cz

² *Wattin, Danny. Kluk na větvi. 1. vyd. Praha: Albatros, 2013. ISBN 978-80-00-04206-0.*